

RESTAURÁTORSKÝ PRŮZKUM

Restaurátorský průzkum omítkových a barevných vrstev
na fasádách měštanských domů č.p. 274 a č.p. 275 na Velkém náměstí v Králíkách

červen - červenec 2017

GRULICH

Ringplatz und Muttergottesberg

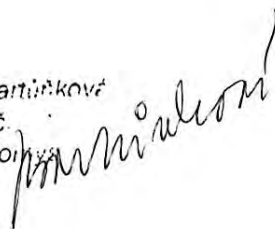
Verlag Karl Benatzky, Papierhandlung, Grulich,

MgA. Lucie Bartůňková, P. Bezruč 41, 57001 Litomyšl, povolení MKČR čj. 36339/2011
Restaurátorský průzkum omítkových a barevných vrstev na fasádách měštanských domů č.p. 274 a č.p. 275
na Velkém náměstí v Králíkách

© Dokumentace jako dílo vědecké a literární je chráněna ve smyslu zákona č.89/1990 sb. V úplném znění
pozdějších dodatků (Autorský zákon) s tím, že právo k užití ve smyslu zákona č. 121/2000 sb. v úplném znění (o
památkové péči) má objednavatel a příslušný orgán památkové péče.

V Litomyšli dne 12. 7. 2017

MgA. Lucie Bartůňková
P. Bezruč
570 01 Litomyšl

.....
MgA. Lucie Bartůňková

Úvod

Restaurátorský průzkum dvou měšťanských domů byl proveden na vyžádání v souvislosti s plánovanou opravou fasád. Novodobé fasády vykazují na několika místech různý stupeň poškození. V místech, kde se vrchní vrstva oddělila od podkladu, lze pozorovat historické omítky. Průzkum fasád byl zaměřen na získání informací o jejich barevnosti, vztahující se ke stávajícím výzdobným plastickým architektonickým prvkům. Stratigrafií malířských nátěrů a omítkových vrstev a jejich vzájemným porovnáním byly vytipovány využitelné barevné úpravy fasády s ohledem na složitý, ale v současnosti již ukončený stavební vývoj pohledových částí objektu. Při průzkumu byl kladen důraz na zjištění souvislostí barevných řešení pasivních ploch a plastických prvků (říms, okenních špalet aj.).

Průzkum byl provedený jako destruktivní – sondážní. Byly zhotoveny páskové, případně přerušované stratigrafické sondy v liniích, a to v malířských nátěrech i omítkových vrstvách. Místy byly provedené malé informační sondy až na povrchy zdiva. Posouzení stavu omítek bylo provedeno vizuálně a poklepem.

Celkem bylo provedeno 46 dokumentovaných sond.¹ Zjištěné informace jsou zpracovány a shrnuty v textové části průzkumu, podstatné nálezy jsou fotograficky zaznamenány a doloženy v obrazové příloze. V grafické příloze jsou zaznamenány provedené sondy. Textová příloha obsahuje archivní dokumenty, týkající se historie obou domů, které poskytlo Městské muzeum Králíky. Fotografie všech provedených sond jsou uloženy na přiloženém DVD.

¹ Na fasádě domu č.p. 274 bylo provedeno 21 dokumentovaných sond. Na fasádě domu č.p. 274 bylo provedeno 25 dokumentovaných sond.

OBSAH

1. Základní informace.....	5
1.1. Lokalizace památky.....	5
1.2. Údaje o památce.....	5
1.3. Údaje o akci.....	5
2. Umělecko-historický průzkum	6
2.1. Měšťanský dům č.p. 274.....	6
2.2. Měšťanský dům č.p. 275.....	6-7
3. Sondážní stratigrafický průzkum.....	7-10
3.1. Dům č.p. 274.....	7-9
3.2. Dům č.p. 275.....	9-10
4. Vyhodnocení restaurátorského průzkumu a závěrečná doporučení.....	10-11
5. Literatura a prameny.....	12
6. Grafická dokumentace – zakres provedených sond.....	13-14
7. Fotodokumentace restaurátorského průzkumu.....	15-29
8. Textová příloha (archivní dokumenty).....	30-33

Celkový počet stran dokumentace: 33

Počet stran textu: 12

Počet stran příloh: 21

Počet fotografií v obrazové příloze: 30

1. ZÁKLADNÍ INFORMACE

1.1. Lokalizace památky

Kraj: Pardubický

Okres: Ústí nad Orlicí

Obec: Králíky

1.2. Údaje o památce

Název památky: Fasády domů č.p. 274 a 275

Registrační číslo objektu v ÚSKP: č.p. 274: 35632/6-3949

č.p. 275: 31222/6-3950

Předchozí dokumentované restaurátorské průzkumy omítkových a barevných vrstev: nejsou známy

1.3. Údaje o akci

Objednatel: Město Králíky

Velké náměstí 5

561 69 Králíky

Zhotovitel: MgA. Lucie Bartůňková, zodpovědná restaurátorka, licence MK ČR: čj. 7140/19915

Spolupracovali: MgA. Daniela Jakubů

Památkový dohled: Zuzana Stránská Vařeková, Mgr.

Odbor péče o památkový fond – památkář

NPÚÚOP Pardubice

Termín započetí a ukončení akce: červen 2017

Počet vyhotovení průzkumové dokumentace: 3

Autor fotografií v obrazové příloze restaurátorské dokumentace: není-li uvedeno jinak, je autorkou všech fotografií

Lucie Bartůňková. Fotografie na titulní straně dokumentace pochází z archivu Městského muzea v Králíkách

Místa uložení dokumentace:

- Archiv zhotovitele
- Archiv objednavatele
- Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích

2. UMĚLECKO-HISTORICKÝ PRŮZKUM²

V archivních dokumentech, které byly poskytnuty Městským muzeem v Králíkách, se ke stavební historii obou domů nalézají spíše stručné zmínky.³ Cenné jsou však zde uložené pohlednice a fotografie, které zobrazují stavební vývoj obou domů (průčelí) za posledních 100 – 120 let.

2.1. Měšťanský dům č.p. 274 (dříve 28) – Velké náměstí

Stavba pravděpodobně pochází z první poloviny 18. století. (dochovaly se některé stavební prvky, typické pro toto období). Dům byl později radikálně přestavěn a snad i zvýšen roku 1848⁴. Toto datum je vepsáno na klenáku arkády podloubí. Od roku 1920 byl dům v majetku Konzumu a později zde fungovala prodejna českého nákupního družstva.

Při požárech v letech 1708 a 1767 shořela velká část původní dřevěné zástavby, kterou nahradily kamenné budovy. Dvoupatrový řadový dům o šesti okenních osách, s novorenesančním průčelím je postaven ze smíšeného zdiva, zastřešen sedlovou střechou krytou eternitem. Přízemní část průčelí je hladká, ukončena profilovanou kordonovou římsou. Přízemí je do náměstí otevřeno arkádou o třech stlačených obloucích, sklenutých na pilíře s patkou a hlavicí. Oblouky jsou lemovány profilovanou archivoltou s konickým klenákem s akantem. Podloubí je zaklenuto třemi poli české placky.

Okna prvního patra jsou čtyřtabulková s profilovanou šambránou, s reliéfně zdobeným nadokenním nástavcem a parapetní výplní. Nástavce nesou průběžnou nadokenní římsu s volutovými konzolami s akantem. Nad okny probíhá široká římsa, zdobená reliéfním štukovým ornamentem, která nese dvoukřídlá, čtvercová okna druhého patra s jednoduchou šambránou, přecházející do profilované korunní římsy, nesené řadou reliéfně zdobených konzol. Na římsu pod okny nasedají rozvilinové ornamenty, které přecházejí do šambrány. Současná barevnost fasády je v pasivních plochách starorůžová., plastické prvky (šambrány, římsy aj.) jsou bílé, sloupy arkád tvoří patinovaný kámen.

2.2. Měšťanský dům č.p. 275 (dříve 29) – Velké náměstí

Pozdně klasicistní stavba patrně až z poloviny 19. století (průčelí a podloubí). Roku 1830 zde byla založena cukrárna, později zde fungovala prodejna cukrářství-zelinářství družstva Svornost. Stavba byla radikálně modernizována kolem roku 1900.

Dům s klenutým podloubím do náměstí, vystavěný na místě starší zástavby po požáru města roku 1767, je hodnotnou klasicistní stavbou v historickém jádru města, doplněnou koncem 19. století o historizující fasádu. Jedná se o dvoupatrový řadový dům o sedmi okenních osách, postavený z cihlového zdiva se sedlovou střechou. Novorenesančně upravené průčelí bylo omítnuto vápennou omítkou, základní pasivní plochy byly provedeny ve žluté barevnosti, plastické články v tmavě okrové. Přízemí je otevřeno do náměstí půlkruhovými oblouky sklenutými na pilíře s patkou. Podloubí je zaklenuto křížovou hřebínkovou klenbou. Přízemní část průčelí je ukončena kordonovou římsou a je členěna rustikou, provedenou v omítce.

Okna prvního patra jsou rámována profilovanými šambránami, nad okny jsou trojboké frontony nesené dvojicí konzol, uvnitř frontonů se nachází reliéfní výplně. Na parapetních výplních dvou krajních okenních os zprava i zleva

² Zdroje zde uvedených informací k historii domů: archiv městského muzea Králíky, http://www.vychodni-cechy.info/kraliky/13_9008_mestansky-dum-cp-274/, cit. 12.7. 2017;
<http://www.pamatkovykatolog.cz/?element=13912510&mode=fulltext&keywords=vysok%C3%BD&page=11&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults>, cit. 12.7. 2017;
<http://pamatkovykatolog.cz/?element=13912564&mode=parametric&protectionType%5B0%5D=3&protectionType%5B1%5D=6&isProtected=1&indexId=2030&action=element&presenter=ElementsResults>, cit. 12.7. 2017.

³ Veškeré archivní údaje k objektům, které poskytlo Městské muzeum v Králíkách, jsou uvedeny v textové příloze.

⁴ Dle archivních obrazových dokumentů byl dům zvýšen až v prvním desetiletí 20. století.

je reliéf. Okna druhého patra jsou osazena na parapetech nesených konzolami. Jsou orámována šambránami s profilem, nad nimiž probíhá dekorativní vlys, jenž nese nadokenní profilovanou římsu. Korunní římsa je výrazně profilovaná. Okna jsou obdélná.

Současná barevnost fasády je v pasivních plochách starorůžová., plastické prvky (šambrány, římsy aj.) jsou bílé, sloupy arkád pískové.

Archivní dokumenty napovídají, že minimálně průčelí domu prošlo mezi lety 1905-1910 radikální obnovou.

V Městském muzeu v Králíkách a v soukromých archivech jsou uloženy dvě pohlednice z tohoto období, přičemž na jedné z nich je dům jednopatrový s bílou fasádou a na druhé již dům dvoupatrový se světlou fasádou.

3. SONDÁŽNÍ STRATIGRAFICKÝ PRŮZKUM

Průzkum byl provedený jako destruktivní – sondážní. Byly zhotoveny páskové, případně přerušované sondy v liniích, a to v malířských nátěrech i omítkových vrstvách. Místy byly provedeny malé informační sondy až na povrchy zdiva. Při průzkumu byl kladen důraz na zjištění souvislostí barevných řešení pasivních ploch a plastických prvků (říms, okenních špalet, plastické výzdoby v oblasti oken). V rámci sondážního stratigrafického průzkumu bylo na obou domech provedeno celkem 46 dokumentovaných sond. Rozsáhlejší sondy měly za účel objasnit stratigrafii omítkových vrstev a barevných úprav fasády. Ostatní drobné sondy pouze ověřovaly rozsah dochování historických vrstev.

Podrobnější představu o původní barevnosti fasád by přinesl chemicko-technologický průzkum (odběr vzorků na stratigrafii barevných vrstev), který rovněž spolehlivěji rozliší, zda se jedná o souvrství nátěrů z jedné časové epochy nebo nátěry z různých období.

Korunní římsy byly u obou objektů mnohokrát opravovány, což je patrné především při pohledu na celek fasády. Římsy jsou nepravidelné, profilace se lokálně sbíhají.

V místech provedených sond nebyl nalezen jiný druh zdiva, než zdivo cihelné, ačkoliv prameny hovoří o zdivu smíšeném.⁵

Podloubí domů byla nejspíše pojednána bílým nátěrem. Na jedné historické fotografii je zachyceno členění podhledu oblouků ještě malbou (linkováním?), či štukovou profilací^{obr. 6}. To však sondy nepotvrdily. Důvodem však může být i fakt, že celá plocha podhledu oblouků nebyla dostupná ze stávajícího lešení.

3.1. Dům č.p. 274

Lze konstatovat, že rozsah zachování historických omítkových a barevných vrstev je značný. Stav některých vrstev je však fragmentární. Na fasádě domu č.p. 274 je dochováno o poznání více barevných nátěrů, než na fasádě č.p. 275. Tomu odpovídají i údaje z archivních dokumentů, ze kterých vyplývá, že průčelí domu č.p. 274 pochází již z barokního období. Zdá se, že na fasádě byly propojeny minimálně dvě etapy úprav, neboť okenní šambrány a klenáky pod okny jsou mladší než římsa nad okny^{obr. 12}. Rovněž prefabrikáty, použité při výzdobě fasády, se liší typově i použitým materiálem. Na římsu pod okny druhého patra dosedají trojúhelníkové plastické prvky, provedené zřejmě v pálené hlíně^{obr. 13}. Tyto prvky nepřiléhají těsně k fasádě, k podkladu jsou přichyceny železnými skobami. Pod nimi bylo identifikováno několik vrstev barevných úprav, tudíž nepředpokládáme, že patří k nejstarší fázi výzdoby fasády. Vložené prefabrikáty, které tvoří suprafenestry prvního patra se zdají být odlity z odlišného materiálu. Klenáky nad oblouky v přízemí jsou nejspíše provedeny v románském cementu. První barevná úprava na prefabrikátech je zelená sytá barevnost, snad chromoxid^{obr. 9}? Tato barevná úprava však nebyla doložena na zmiňovaných prvcích na římsě pod okny druhého patra (viz. sonda S4) a rovněž nebyla nalezena na konzolách

⁵<http://pamatkovykatalog.cz/?element=13912564&mode=parametric&protectionType%5B0%5D=3&protectionType%5B1%5D=6&isProtected=1&indexId=2030&action=element&presenter=ElementsResults> (cit. 12.7. 2017)

podpírajících nadokenní římsu prvního patra.⁶ **První celoplošně doložená barevná vrstva na fasádě byla tedy snad zelená na plastických prvcích a světle šedá v teplém tónu na pasivních plochách.** Nejedná se však o nejstarší barevnou úpravu na fasádě, neboť lokálně byly nalezeny fragmenty omítek (snad z konce 18. století), které byly identifikovány především v prvním patře. Tato omítková vrstva je jasně patrná ze sondy S1 na korunní římsě a rovněž ze sond S21-S22.

Druhotná šambrána oken druhého patra je tvořena jemnou tvrdou šedou omítkou.

Základní stratigrafie omítkových a barevných vrstev na korunní římsě

Cihelné zdivo

OA – světle okrová, jemnozrnná omítka, nanášená v síle do 2 cm, plnivo střední hrubosti do velikosti 3 mm

1 – velmi světlý okrový vápenný nátěr přímo na omítce

2 – okrová vrstva (impregnace, fermež?)

3-4 – šedé nátěry, krakelované, starší nátěr je tmavší

5-7 – šedé nátěry

V1 – vysprávka hrubší světlou omítkou

V2 – šedá cementová vysprávka, 2 mm nátěr, přetažena přes původní římsu

5 – současný bílý nátěr

Základní stratigrafie omítkových a barevných vrstev na pasivních plochách ^{obr. 22}

OA – světlá jemnozrnná omítka v teplém tónu

1-3 – světlé (bílé) vápenné nátěry

4 – světle okrový nátěr (bílá?)

OB – světlá, hrubozrnná omítka, síla vrstvy do cca 0,5 cm

5 – okrový nátěr

6-7 – dvě? šedé krakelované vrstvy

OC – tenká vrstva štuky

8 – šedý nátěr

9 – zelený nátěr

10 – šedý nátěr (teplý tón)

OD – cementový šedý štuk

11 – světle šedý současný nátěr

Základní stratigrafie omítkových a barevných vrstev na plastických prvcích

(sonda S3 v místě, kde nebyla doložena starší, barokní? omítka)

cihelné zdivo

OA – světlá omítka, hrubá (plnivo asi 5 mm, úlomky cihel)

1 – světlý šedo–hnědý nátěr

2 – tmavší okrová vrstva

3-4 – dvě vrstvy šedé

5 – bílá

6 – současná červená barevnost

⁶ Stopy zelené byly identifikovány i v souvrství okenních nátěrů (pouze vizuálně).

Základní stratigrafie omítkových a barevných vrstev na plastických prvcích

konzoly s reliéfní výzdobou, nesoucí korunní římsu^{obr. 8}

0A – prefabrikát z románského cementu? Jemnozrnný, světlý oranžovo-růžový

1–2 - zelená barevná vrstva (patrně dvě vrstvy, starší smaragdová, tmavší, dochována pouze v nepatrných fragmentech)

3 - okrový nátěr

4-5 – dva silné, krakelované šedé nátěry (fragmentárně)

6 – zelená

7 – okrová

8 – bílý současný nátěr

Základní stratigrafie omítkových a barevných vrstev na plastických prvcích

(S3 římsa, probíhající pod konzolami, které nesou korunní římsu)^{obr. 11}

cihelne zdívko

0A – světlá omítka, hrubá (plnivo asi 5 mm, úlomky cihel)

1 – světlý šedo–hnědý nátěr

2 – tmavší okrová vrstva

3-4 - dvě vrstvy šedé

5 – zelená

6 – současný bílý nátěr

Dům č.p. 275

Z hlediska původní barevnosti fasády lze za nejstarší plošně dochovanou barevnou úpravu označit vrstvu 1, kterou je na pasivních plochách sytý okrový nátěr, provedený patrně přímo na omítce (nebyly nalezeny stopy po podkladovém nátěru, nebo jej nelze vizuálně doložit). Plastické prvky byly tmavší, opatřené nátěrem cihlové barevnosti v hnědém tónu.

Nátěr je dobře dochovaný, po mechanickém očištění dosahuje intenzivní barevnosti a na základě jeho vlastností tak lze uvažovat, zda se nejedná o typ olejoprskyřičného fasádního nátěru, který byl na území českých zemí používán od konce devatenáctého století. Tyto nátěry se vyznačovaly dlouhou životností (80-100 let), byly nanášeny přímo na omítku, ze které jsou těžko odstranitelné.⁷

Na tuto vrstvu nátěru byla nanesena tenká vrstva šuku a na ni dva nátěry, které jsou snadno odstranitelné. Z průzkumu vyplývá, že na fasádě byly použity coby zdobné prvky prefabrikáty, některé zřejmě z románského cementu. Volutové konzoly pod římsami oken a odlitky s florálními motivy pod okny prvního patra mají pod vrstvou nátěru světlou růžovo-oranžovou barevnost, typickou pro románský cement. Tažené římsy pod i nad okny jsou provedeny ve šuku.

První celoplošně dochovaná výzdoba v kombinaci žlutých pasivních ploch a hnědých plastických prvků je patrná i z archivních zdrojů^{obr. 4}, dle kterých byla fasáda průčelí domu provedena snad až v prvním desetiletí 20. století. Nález v rámci restaurátorského průzkumu tuto domněnku podporuje.

Základní stratigrafie omítkových a barevných vrstev na pasivních plochách

Cihelné zdívko

0A – světle okrová omítka, nanášená v síle do 2 cm, plnivo střední hrubosti do velikosti 1 cm

⁷ Hošek, Losos 2007, s. 115

1 – sytý okrový nátěr přímo na omítce

OB – tenká vrstva štuky, 1-1.5 mm

2 – okrovo-šedý nátěr

3 – současný bílý nátěr

Základní stratigrafie omítkových a barevných vrstev na plastických prvcích

rámování suprafenestry

OA – světlá jemnozrná omítka

1 – nátěr hnědé barevnosti

2 – současný okrový nátěr

2 – okrovo-šedý nátěr

3 – současný bílý nátěr

Základní stratigrafie omítkových a barevných vrstev na plastických prvcích

výplně suprafenestry (stříkaná omítka)

OA – světlá omítka

1 – béžová

2 – zlatý sytý okr (stejná barevnost jako ve vrstvě 1 na pasivních plochách)

3-4 – šedé barevné vrstvy

5 – současný bílý nátěr

4. VYHODNOCENÍ RESTAURÁTORSKÉHO PRŮZKUMU A ZÁVĚREČNÁ DOPORUČENÍ

Na průčelích dvou měšťanských domů na Velkém náměstí v Králíkách byl proveden restaurátorský sondážní průzkum, zaměřený na zjištění rozsahu dochování historických úprav fasád a na stratigrafii těchto vrstev. Průzkum potvrdil přítomnost několika historických omítek a barevných vrstev, a to v poměrně velkém rozsahu. Současný stav omítek je dobrý, vyjma několika míst, kde zatékalo (např. v oblasti okapního kotlíku). Ojediněle se vyskytují drobné destrukce, problematický je stav korunní římsy u objektu č.p. 274.

Měšťanský dům č.p. 274

Jedná se o dvoupatrový řadový dům z druhé poloviny 18. století o šesti okenních osách, s novorenesančním průčelím. První barevná úprava fasády (ze druhé poloviny 18. století) byla na pasivních plochách zřejmě velmi světlá (první vrstvy jsou bílé, až třetí, či čtvrtá vrstva je světle okrová). První vrstvy však mohly sloužit pouze jako vyrovnávací podklad a první pohledová barevná vrstva tak mohla být i čtvrtá, okrová. To by však přesněji specifikoval chemicko-technologický průzkum, spojený s odběrem vzorku. Tímto by bylo možno doložit, zda se mezi souvrstvím bílých vápenných nátěrů a nátěru okrového nalézá vrstva nečistot. Další významnější etapou úpravy fasády bylo zřejmě osazení prefabrikátů a vytvoření šambrán, které jsou druhotné, neboť pod nimi probíhají vrstvy starších nátěrů, stejně jako pod prefabrikáty. Tyto prefabrikáty byly pojednány v zelených tónech v kombinaci s plochami v teple šedých tónech. Současná barevnost fasády je v pasivních plochách starorůžová, plastické prvky (šambrány, římsy aj.) jsou bílé, sloupky arkád pískové. V podloubí obou domů byly identifikovány bílé vápenné nátěry.

Fasáda byla v minulosti mnohokrát opravována. Opakovaným škrabáním a nanášením nových omítkových i barevných vrstev bylo vytvořeno značně nepřehledné souvrství. Tato skutečnost komplikovala jednoznačné určení minulých souvislých barevných řešení. Míra poškození fragmentů nejstarší omítky s barevnou vrstvou v

provedených sondách nedává naději na její detailnější určení při případném plošném odkryvu, neboť původní plastické prvky nebyly sondážním průzkumem doloženy.

Při případném restaurování/ renovaci fasády doporučujeme minimalizovat zásahy do historických omítek i barevných vrstev, neboť jsou v dobrém stavu a není třeba je plošně odstraňovat. Jednoznačně je však z důvodu bezpečnosti třeba věnovat pozornost korunní římsě, která je na několika místech degradovaná a v budoucnu by se část omítek mohla uvolnit a zřítit.

Měšťanský dům č.p. 275

Dům s klasicistní fasádou s klenutým podloubím do náměstí byl vystavěn na místě starší zástavby po požáru města ve druhé polovině 18. století. Stratigrafickým průzkumem bylo doloženo pouze několik barevných vrstev a jedna vrstva omítky na cihelném zdivu. Základní pasivní plochy byly provedeny ve žluté, jasné barevnosti, plastické články v tmavě okrové. Nejstarší celoplošně doložená barevná vrstva je velmi stabilní a v relativně dobrém stavu. I na této fasádě byly použity coby zdobné prvky prefabrikáty, patrně snad z románského cementu.

Současná barevnost fasády je na pasivních plochách bílá, plastické prvky (šambrány, římsy aj.) jsou okrové. Při případném restaurování/ renovaci fasády doporučujeme minimalizovat zásahy do historických omítek i barevných vrstev, neboť jsou v dobrém stavu a není třeba je plošně odstraňovat. Z historických pohlednic je zřejmé, že se na fasádě domu nalézal v minulosti nápis, jehož existence nebyla v průběhu restaurátorského průzkumu zřejmá. Proto by bylo vhodné při případné renovaci eventuální nálezy nápisu zachovat a konzervovat.

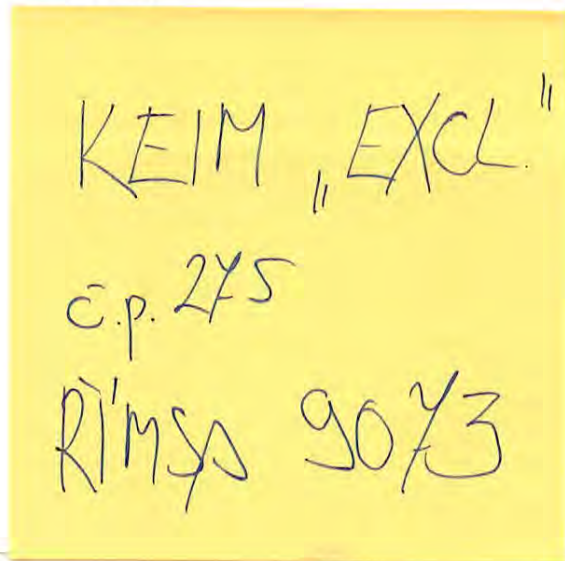
Doporučení pro rekonstrukce barevnosti fasád domů č.p. 274 a 275

Vzhledem k přítomnosti historických omítek a barevných vrstev na fasádách obou domů doporučuji provádět případné renovace fasád v součinnosti se zástupcem NPÚ ÚOP pro daný kraj a s restaurátorem, který doporučí vhodné postupy a materiály.

Barevnost fasád:

Dům č.p. 275: zde navrhuji provést rekonstrukci nejstarší dochované barevné vrstvy (na pasivních plochách jasný okr, na plastických prvcích hnědá barevnost – viz. kap. 3.2.). Lze zvážit i odkryv mladších omítkových a barevných vrstev, neboť se jeví, že nejstarší úprava fasády je v dobrém stavu. Tento postup by však byl časově náročnější než pouhá rekonstrukce.

Dům č.p. 274: zde je situace o poznání komplikovanější, než v případě domu č.p. 275, proto navrhuji rekonstruovat nejstarší celoplošně dochovanou barevnost, která pochází patrně až z konce 19., či počátku 20. století. Jedná se o světlé, šedé pasivní plochy v teplém tónu v kombinaci se zelenými plastickými prvky (především prefabrikáty). V případě domu č.p. 274 však doporučuji před případnou rekonstrukcí barevnosti odkryv cca 1m x 1m na pasivních plochách, pro lepší představu o barevnosti, která souvisí se zelenými prefabrikáty.

MgA. Lucie Bartůňková, P. Bezruč 41, 57001 Litomyšl, povolení MKČR čj. 36339/2011
Restaurátorský průzkum omítkových a barevných vrstev na fasádách měšťanských domů č.p. 274 a č.p. 275
na Velkém náměstí v Králíkách

5. LITERATURA A PRAMENY

Hošek, Jiří, Losos, Ludvík. Historické omítky: Průzkum, sanace, typologie. Grada: Praha 2007.

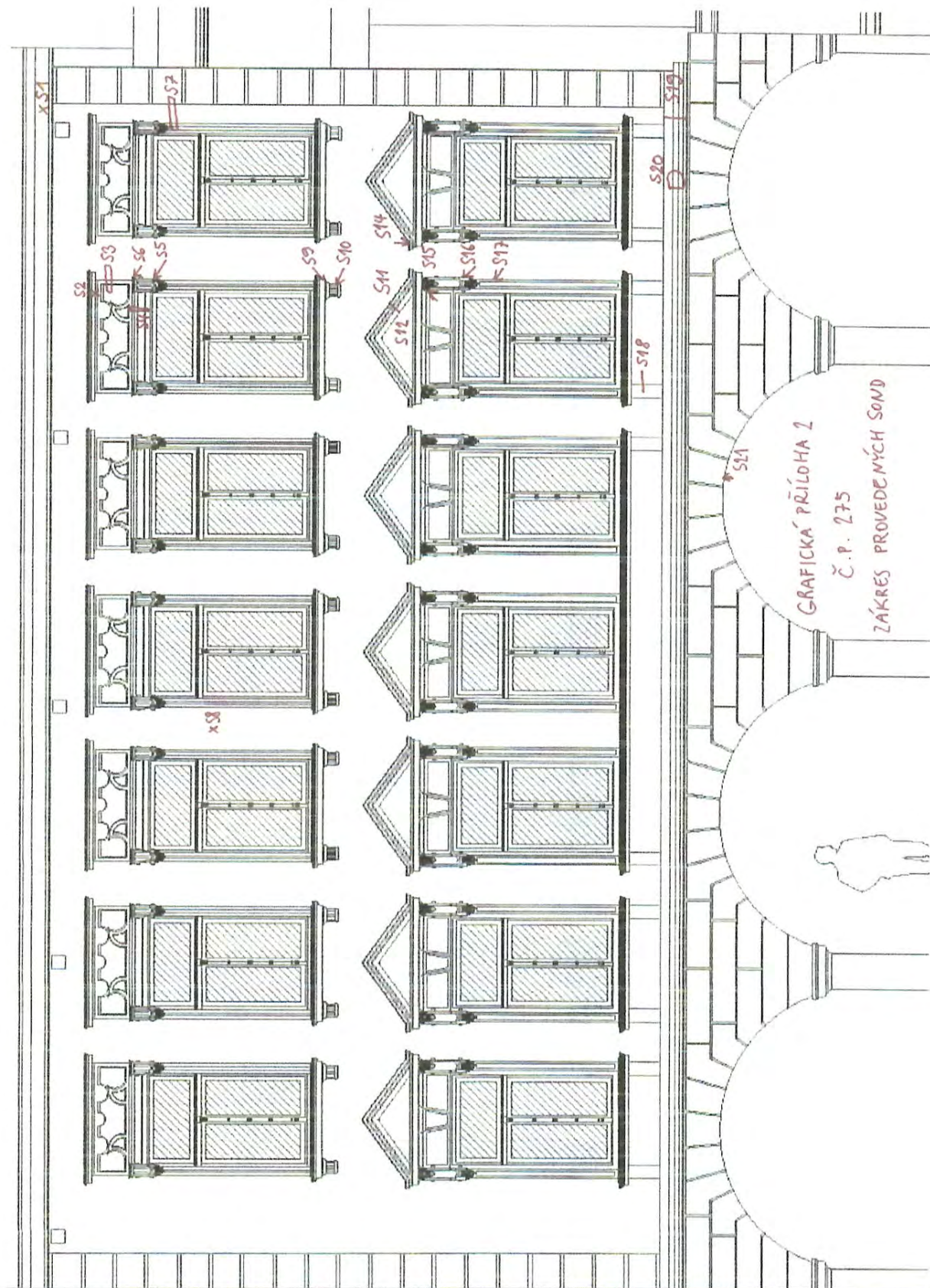
Rovnaníková, Pavla. *Omítky*. STOP: Praha 2002.

Archiv městského muzea Králíky

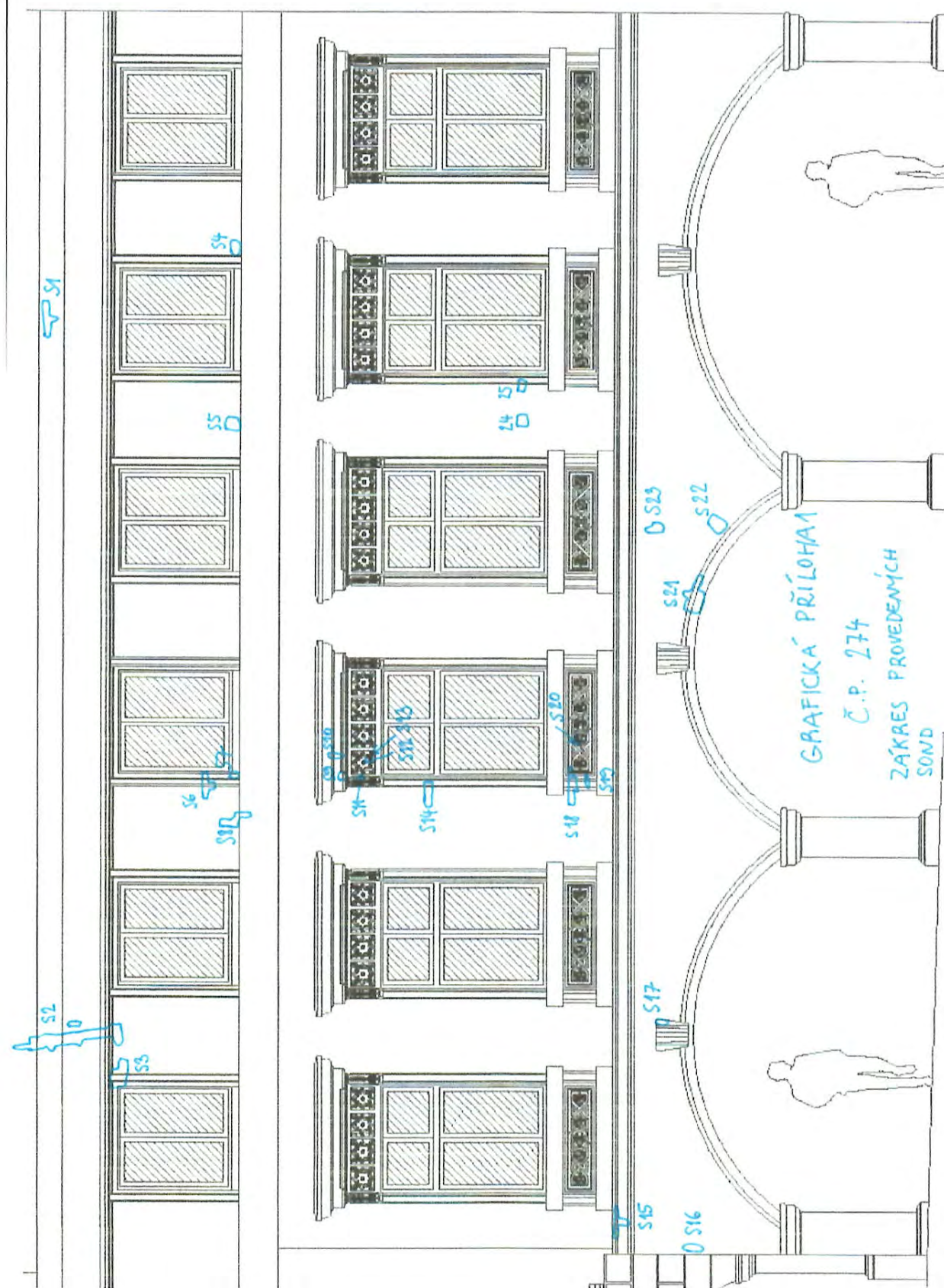
http://www.vychodni-cechy.info/kraliky/13_9008_mestansky-dum-cp-274/, cit. 12.7.2017

<http://www.pamatkovykatalog.cz/?element=13912510&mode=fulltext&keywords=vysok%C3%BD&page=11&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults>, cit. 12.7. 2017

<http://pamatkovykatalog.cz/?element=13912564&mode=parametric&protectionType%5B0%5D=3&protectionType%5B1%5D=6&isProtected=1&indexId=2030&action=element&presenter=ElementsResults>, cit. 12.7. 2017

6. GRAFICKÁ DOKUMENTACE – ZÁKRES PROVEDENÝCH SOND

7. FOTODOKUMENTACE RESTAURÁTORSKÉHO PRŮZKUMU

Obr. 1 Králíky, Velké náměstí, měšťanský dům s červenou fasádou, č.p. 274. (zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Kr%C3%A1l%C3%ADky_m%C4%9B%C5%A1%C5%A5ansk%C3%BD_d%C5%AFm_Velk%C3%A9_n%C3%A1m%C4%9Bst%C3%AD_%C4%8Dp.274_DSCF7675.jpg; cit.: 2.7. 2017)

Obr. 2 Králíky, Velké náměstí, měšťanský dům s bílou fasádou, č.p. 275. (zdroj: http://www.wikiwand.com/cs/Seznam_kulturn%C3%ADch_pam%C3%A1tek_v_Kr%C3%A1l%C3%ADk%C3%A1ch; cit.: 2.7. 2017)

Obr. 3 Králíky, Velké náměstí, archivní dokumenty. Dům č.p. 275 je zde vyobrazen v podobě před přestavbou. Fragmenty bílé barevnosti nebyly na fasádě nalezeny. Pohlednice pochází z let 1905-1910. (dokument, spolu s informacemi poskytlo Městské muzeum Králíky)

Obr. 4 Králíky, Velké náměstí, archivní dokumenty. Dům č.p. 275 je zde vyobrazen v podobě po přestavbě. Zde vyobrazená barevnost fasády byla potvrzena restaurátorským průzkumem coby nejstarší barevná vrstva. (dokument poskytlo Městské muzeum Králíky)

Obr. 7 nahoře

Sonda 274/S1 – korunní římsa
Nejstarší dochovaná omítková
vrstva. Na některých místech je
římsa natolik opravovaná, že zde
původní omítky zcela chybí a
profilace má jiný tvar.

Obr. 8 vlevo dole

Sonda 274/S2 – vlysý a konzoly
(prefabrikáty) pod korunní
římsou. Ze sondy je patrná
růžová barevnost odlitku, která
napovídá, že by se mohlo jednat
o románský cement. První
dochované barevné úpravy na
odlících byly provedeny
v zelené barevnosti.

Obr. 9 Sonda 274/S2A. Detail povrchové úpravy odlitku.

Obr. 10 Sonda 274/S2B. Detail povrchové úpravy odlitku.

Obr. 11 nahoře
Sonda 274/S3. Římsa
probíhá i pod patrně
mladší šambránou okna
druhého patra. Pod
štukovou šambránou se
nalézá souvrství starších
nátěrů, na šambráně
samotné je nanesen pouze
bílý nátěr.

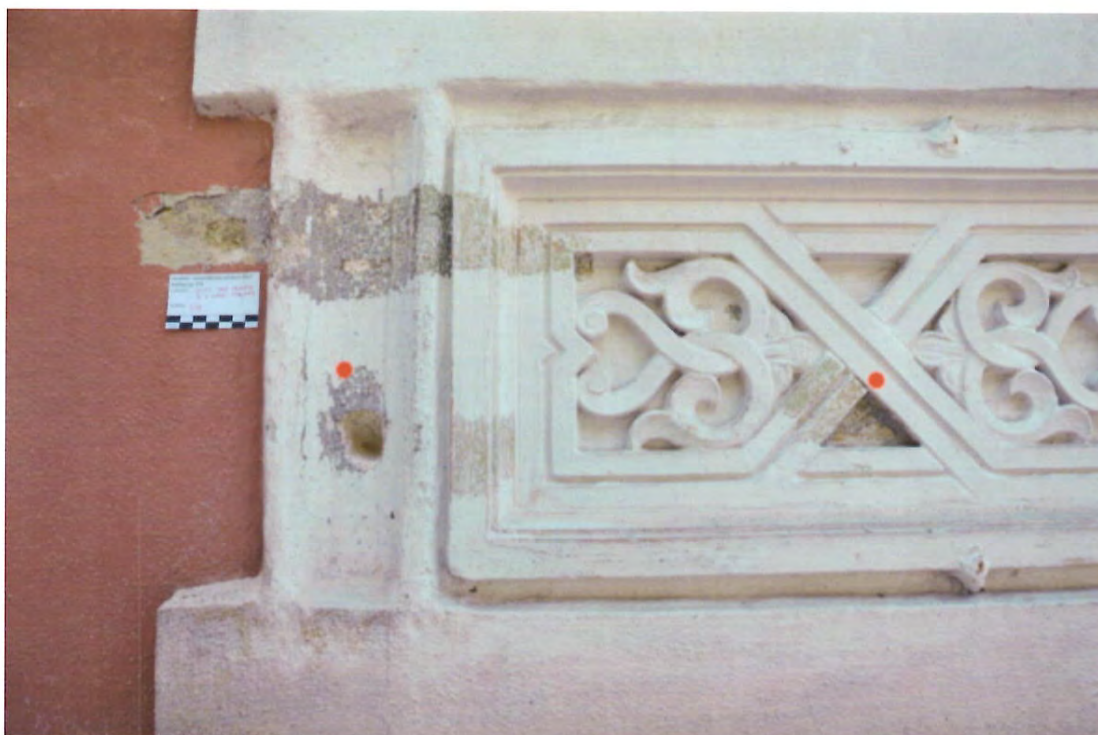
Obr. 12 vlevo dole
Sonda 274/S3. Detailní
pohled na probíhající
římsu pod šambránou.

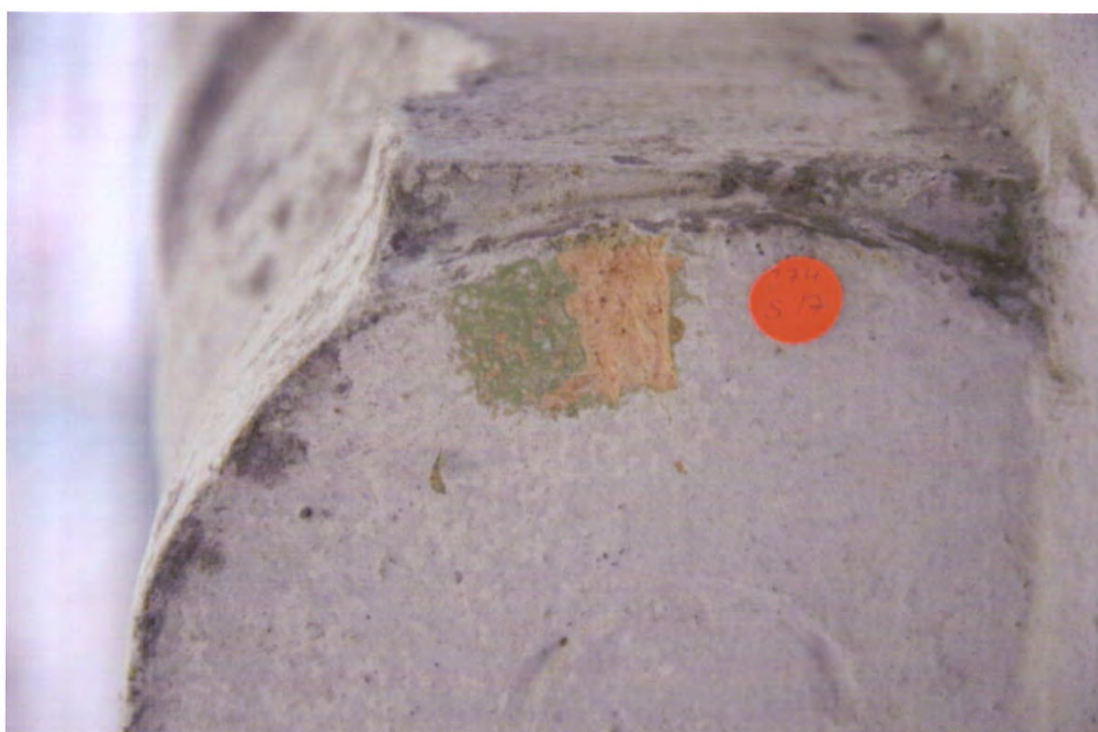
Obr. 13 nahoře
Sonda 174/S4. Detail
povrchové úpravy
prefabrikátu z pálené hlíny?
Pod prefabrikátem se nalézá
silné souvrství starších
nátěrů, včetně nejstaršího, na
fasádě doloženého typu
omítky.

Obr. 14 vlevo dole
Sonda 174/S4. Prefabrikát
zřejmě z pálené hlíny.

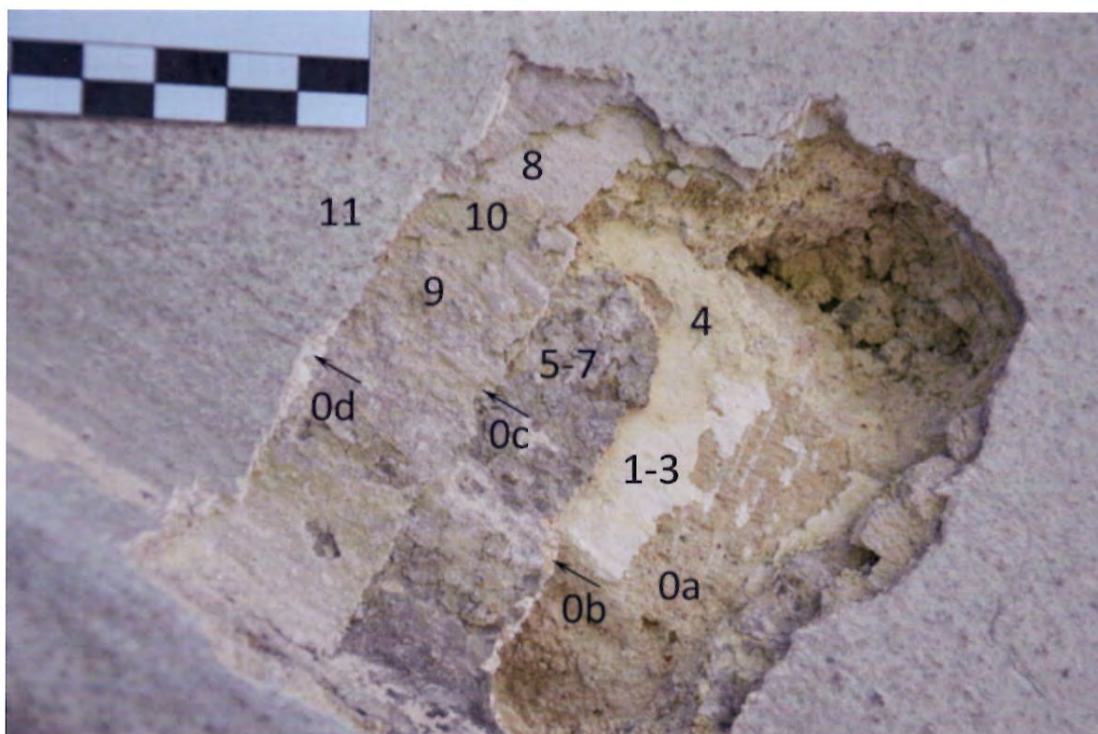
Obr. 19 Plastická výzdoba pod okny prvního patra. Kombinace štuky (rám) a prefabrikátu z románského cementu? (výplň)

Obr. 20 Sonda S 17. Detail původní zelené barevnosti falešného klenáku s akantem na oblouku podloubí.

Obr. 21 Nejstarší dochovaná omítka s barevnou vrstvou v oblouku podloubí.

Obr. 22 Základní stratigrafie barevných a omítkových vrstev na fasádě domu č.p. 274 na Velkém náměstí v Králíkách.

Obr. 27 První dochovaná barevná úprava na fasádě domu.

Obr. 28 Detailní snímek. První dochovaná barevná úprava na fasádě domu.

8. TEXTOVÁ PŘÍLOHA

(dokumenty poskytl Městské muzeum Králíky)

Čp. 274 (dříve 28) – Velké náměstí

- 1787 majitel Franz Franke; výpis z pozemků – HÜB1, S. 60, HÜB6, S. 64
od pol. 19. stol. v majetku rodiny Bernkopf
1919(1920) 22.7. Dělnický konzumní spolek koupil dům od Rudolfa Bernkopfa, protože dům čp. 12 se ukázal jako nedostačující, Státní památkový úřad však
znemožnil přestavbu – JB 351, HÜB4, S. 212, (Sb 4195)
1930 1.7. zahájen provoz v nové pekárně u domu (Konzumní spolek) – č.inv. 4195
1930 15.9. se začalo s přestavbou (majitel Konsumní družstvo) včetně rušení podloubí; po
protestní petici zastaveno - Oe 69, 70
1937 ...4. otevřena prodejna českého nákupního družstva – Oe 144
1948 ovoce-zelenina Jan David – *scan: D-01-48*
1966 1.1. chléb se zatím peče zde (bývalá družstevní pekárna) - K I 491
1965 domovní správa na náměstí opravila dům (provedena i úprava prodejních místností,
koupelen a záchodů) - K I 479, 480, 486
1971 3.3. schválena žádost KS o adaptaci 4 bytových jednotek v půdním prostoru - K II 85, 86
1972 ...5. probíhá rekonstrukce - K II 128
1973 stále probíhají úpravy - K II 202, 242
1974 28.8. stále nedokončena adaptace - K II 297
1976 17.3. Podnik bytového hospodářství provádí větší akce údržby - K III 30
1977 2.2. dán souhlas k zapůjčení 3 bytů OSP a to na 5 let - K III 211
1977 Okresní podnik bytového hospodářství - přestavbou vnitřních prostor získáno 5 (6) bytů
(stavěl OSP - středisko 205 Králíky), tohoto roku zkolaudováno - K III 446, (KZ 8/77 9),
KZ 9/78 2
1992 dům uveden jako chráněný objekt (zelenina) – KZ 7-8/92 7
1993 5.10. požár (byt Karla Honyise, nepojištěný, odstranění škod na vlastní náklady) - KZ
10/93 1
1994 k 1.3. dosavadní nájemci zeleniny dostávají výpověď – KZ 3/94 8
1994 14.3. MZ odsouhlasilo pronájem nebytových prostor p. Petru Zezulkovi, Králíky – KZ
4/94 9
1996 22.7. MZ schvaluje ručení za úvěr od ČS nemovitostí 274 a 275 se stavebními parcelami
výměnou za uvolnění ručení čp. 121 se stavebními parcelami – KZ 9/96 7
1999 15.3. a 29.11. uvedeno, že budou probíhat stavební úpravy podloubí u domu – KZ 4/99 7
– příloha, KZ 12/99 1 - příloha
1999 MR schvaluje dotaci na stavební úpravy v podloubí domu – KZ 12/99
2002 MR schvaluje obložit sklad na zeleninu keramickými obklady na vlastní náklady
provozovatele Petra Zezulky – KZ 9/2002
2016 31.8. ukončen provoz Zelenina Zezulka – www.rzp.cz
2017 1.5. otevřen Ovocný bar – ovocné šťávy, saláty (Ing. Vladimír Homolka, Velké Losiny) –
www.rzp.cz

Čp. 275 (dříve 29) – Velké náměstí

poč.17.stol. pravděpodobně postaven – M 40

1787 majitel Narzis Schmied; výpis z pozemků – HÜB1, S. 60, HÜB6, S. 64

1830 založena cukrárna – viz r. 1930 – č. inv. 5727

1900 3.10. vznikl požár na šindelové střeše Vincenze Schmidta - oheň včas zpozorován a uhašen – JH 44

1902 30.11. u cukráře Schmidta poprvé zavedeno acetylenové osvětlení – JH 68

1930 26.7. majitel Schmidt – Oe 68

1930 Konditorei A. Schmidt^{ts} Nachf. Alfred Brückner – ff Bäckereien, Torten, Bonbons, Desserts und Schokoladen (jemné pečivo, dorty, bonbony, deserty, čokolády), zal. 1830 – č. inv. 5727, *foto: B-IV-Těl-Tul-03C*

1945 do 9.5. zelinářství Katzer Robert – K I 35-36

1945 do 9.5. cukrář Brückner Alfr. – K I 34-35

1945 po 9.5. národním správcem zelinářství David Jan, Písařov – K I 35-36

1945 po 9.5. národním správcem cukrářství Pytlík Zd., Jablonné – K I 34-35

1950 koncem roku uvedeno zelinářství družstva Svornost – K I 35-36

1950 koncem roku uvedeno cukrářství družstva Svornost – K I 34-35

1965 domovní správa na náměstí opravila dům (přestavěny také prodejní místnosti cukrářství a zelenina) - K I 479, 480, 486

1966-67 domovní správa opravila fasádu - K I 527

1970 Domovní správa zřídila 14 splachovacích záchodů a 8 koupelen, také v t.d. - K II 58, 59

1992 Galaxie – Ladislav Moravík (ve vlastním domě) – sortiment – potraviny, výroba zmrzliny, umělé hmoty, drogerie, ovoce, zelenina – NáK 50

1992 dům uveden jako chráněný objekt (cukrárna) – KZ 7-8/92 7

1993 3.5. dohodnuto vyrovnání vzájemných pohledávek s panem Moravíkem k 30.7. 1993 – KZ 5/93 6

1994 ...9. cukrárna – *foto: A-II-Soch2-07*

1994 11.4. MZ ukládá správnímu odboru, aby ve spolupráci s Jimexem navrhl způsob likvidace kolny ve dvoře za domem – KZ 5/94 9

1994 uvedeny potraviny-večerka Galaxie – KZ 12/94, 1/96

1995 13.12. uvedeno, že tento dům je navržen k opravě v roce 1996 – KZ 12/95 10

1996 22.7. MZ schvaluje ručení za úvěr od ČS nemovitostí K. 274 a 275 se stavebními parcelami výměnou za uvolnění ručení K. 121 se stavebními parcelami – KZ 9/96 7

1999 15.3. a 29.11. uvedeno, že budou probíhat stavební úpravy podloubí u domu – KZ 4/99 7 – příloha, KZ 12/99 1 - příloha

1999 MR schvaluje dotaci na stavební úpravy v podloubí domu – KZ 12/99

2001 31.8. MR schvaluje ukončení nájemní smlouvy s L. Moravíkem dohodou a uzavření nové nájemní smlouvy s Blankou Moravíkovou z D.M. – KZ 9/2001

2001 ...9. uvedena Galaxie B. Moravíková – NK 10/2001 8

2002 ...8. uvedena Galaxie Moravík – NK 10/2002 10

2006 ...5. večerka Moravík uzavřena – očitě svědectví

2006 30.5. MR schvaluje pronájem nebytového prostoru na dobu neurčitou Pekařství Sázava – KZ 7-8/2006, 9/2006

2006 ...9. rekonstrukce nebytových prostor v domě (zápisy MR) – KZ 9/2006 2, KZ 10/2006

2006 19.12. otevřeno Pekařství a cukrářství Sázava - *B-I-Ohch-PrI-35*

Vysvětlivky:

(závěrečné číselné údaje u jednotlivých zdrojů = stránky v dané publikaci, případně u periodického tisku i označení měsíce a roku např. KZ 5/73 3 – Kulturní zpravodaj města Králíky, květen 1973 strana 3)

- ČoK Články o Králicku (u ročenek a článků bez určení daného měsíce včetně údaje o tiskovině - např.: ČoK Müglitzer Nachrichten)
- ČvP Kronika obce Červený Potok 1836 – 1937 (překlad Josef Vašátko)
- ČvPŠ Školní kronika Červený Potok (torzo) 1918-1919 – in ČvP
- DtnS Vítězslav Koranda: Dějiny turistiky na Staroměstsku, Ústí nad Orlicí 2004
- HL Pamětní kniha obce Horní Lipka, založena 26.12. 1924 (překlad Josef Vašátko), PK 892
- HÜB Materialien zur Geschichtsforschung der Stadt Grulich, Josef Hübner ... tzn.
HÜB/1 = I. díl 1569 - 1848
HÜB/2 = II. díl 1835 - 1875
HÜB/3 = III. díl 1865 - 1914
HÜB/4 = IV. díl 1914 - 1921
HÜB/5 = V. díl 1510 - 1846
HÜB/6 = VI. díl 1603 - 1800
HÜB/7 = VII. díl
HÜB/8 = VIII. díl
HÜB/9 = IX. díl
HÜB/10 = X. díl. Zünfte der Stadt
Grulich 1578 - 1848
- Ch 38 Miroslav Chauer – Vliv šumperské sociálně demokratické organizace na německé dělnické hnutí na Králicku a Lanškrounsku do vzniku KSČ, in Severní Morava, vlastivědný sborník sv. 38
- JH Kronika město Králíky 1887 – 1914 – podle poznámek W. Oehla napsal Josef Hübner
- JB Kronika město Králíky 1914 – 1921 – kronikář Josef Brauner
- JŠ Jaroslav Šůla – Povstání na panství Králíky v letech 1605 – 1607, in Listy Orlického muzea 1/1968, Orlické muzeum Choceň 1968
- K Městská kronika od roku 1945 ...tzn. K I = I. díl 1945 – 1968
K II = II. díl 1969 – 1975
K III = III. díl 1975 – 1978
K IV = IV. díl 1978 – 1980
K V = V. díl 1980 – 1984
K VI = VI. díl 1985
- K VI OŠ Kronika Odborné školy (překlad německého originálu) - in K VI
- KZ Kulturní zpravodaj města Králíky (od r.1991 Králicko)
- M Musil, František: Dějiny Králicka, Dolní Lipka 2000
- NáK Králíky 1989, 1990, 1991, 1992 náhrada kroniky
- NK Nové Králicko, Nákladatelství A. Juránek Dolní Lipka 2000 - .. regionální měsíčník
- Oe Pamětní kniha městské obce Králíky (překlad německého originálu) – kronikáři Wilhelm Oehl 1.1.1927 – 14.10.1936, Emil Fischer 29.4.1937 – 23.6.1940, Julius Prause 1.1.1944 – 13.5.1945
- Pa Pachel, Max: Kleine Heimatskunde des Gerichtsbezirkes Grulich, Nieder Erlitz (Grulich) 1919
- PK 532 - sv. 22 Josef Bieberle: Lidové umělecké řezbářství v Králikách a okolí v 18. - 19. století in Severní Morava, vlastivědný sborník sv. 22
- PK 664 Šůla Jaroslav: Stručné dějiny a topografie skláren v Orlických horách v období feudalismu, in Sborník prací východočeských archivů 5, Státní archiv Zámorsk 1984
- PK 1015 Tomší, Lubomír; Lukeš, Jan; Tomíček, Jan; Uhlíř, Václav: Historické varhany v Čechách, Praha 2000

Pr	Príspevky k regionu - složky v muzeu I., II., III., IV. ...
Pu	Auszug aus der Familienchronik des Ferdinand Pumpler
Sb 3037	Čtvrtstoletí socialistické celní správy 1952-1977. ZV ROH celnice v Králíkách, Králíky 1977
Sb 4155	Po stopách domácího odboje, Sokol Žamberk, Žamberk 1985
Sb 4156	Státní statek M.A. Šcorse Králíky 1949-1989
Sb 4195	30 Jahre Konsum- und Spargenossenschaft für Grulich und Umgebung
Sb 4196	Katalog výstavy - 19. místní propagační výstava králíků, holubů a drůbeže, Základní organizace Českého svazu chovatelů, Králíky 1985
Sb 4826	50 let Mlékárny v Králíkách 1927-1977, Průmysl mléčné výživy, n.p., Hradec Králové, závod 11 Choceň, Choceň 1977
Sb 4960	Fašistické koncentrační tábory a věznice na území Československa za druhé světové války, Svaz protifašistických bojovníků, Praha 1964
Sb 4969	Proslov na valné hromadě místního odboru Národní jednoty severočeské v Králíkách, Králíky 1931
Sb 5166	120 let Moravské pohraniční dráhy, Železniční stanice a lokomotivní depo Šumperk, Šumperk 1993
Sb 5223	Junák, závody a sjezd východočeské jiráskovy skautské oblasti v Králíkách pod Sněžníkem, Sdružení přátel Junáka, Králíky 1948
TeT	Tief em Toole. Heimatbuch des Grulicher Ländchens, 1965
V	Veith, Franz: Grulich. Heimatsbuch des Grulicher Ländchens von... unter Mitarbeit von Max Hördler, Karl Kautz, Ernst Michalitschke und Johann Peschke, Regensburg 1960
Xe 1	Jirásek, Alois: Sebrané spisy. Díl XXII. Rozmanitá prosa I. (část Z Orlických hor)
ZVP	Křivohlávek, Jan F.: Znaky, vlajky, pečeti a správní vývoj obcí okresu Ústí nad Orlicí. Oftis Ústí nad Orlicí, Ústí nad Orlicí 2005